

ALTERNATIVA VERDA

Alternativa Verda, Moviment Ecologista de Catalunya, és una organització política amb inscripció legalitzada pel Ministeri de l'Interior el dia 16 de desembre de 1983. Té com a objectius:

- 1) Reivindicar una economia de la natura que respecti els equilibris ecològics i els recursos naturals.
- 2) Establir un marc conviencial no estatalista.
- 3) Promoure una metodologia d'anàlisi científica per planificar i organitzar el territori a fi d'assolir l'autosuficiència energètica i alimentària i potenciar el desenvolupament d'aquelles tecnologies que tot interferint mínimament en l'ecosistema, es basen en la utilització dels recursos renovables.
- 4) Donar al treball i als objectes el significat que tenen en funció de les necessitats reals i objectives de la població, tot i evitant l'explotació i l'alienació de les persones.
- 5) Construir una forma d'interpretar i viure les relacions humanes basada en la solidaritat i la creativitat.

Centre de dades d'Alternativa Verda
C/ Nàpols, 104, entresòl 4º
Barcelona-13

Per ajuts econòmics feu transferències o ingressos al compte corrent d'Alternativa Verda, nº 1.462/271 oberta a l'agència de Banesto del carrer Ausiàs March, 82, Barcelona-13 i al nº 4.565/95 oberta a l'agència 841 de la "Caixa de Pensions per la Vellesa i d'Estalvis" "La Caixa".

L'ALTERNATIU

ESPECIAL CEMENTIRI MARÍ DE L'ESCALA

DESEMBRE 1985

SALVEM EL MONUMENT NACIONAL D'ARQUITECTURA POPULAR TRADICIONAL CONTRA LA MUTILACIÓ DEL RECINTE INTEGRAL DEL CEMENTIRI MARÍ DE L'ESCALA

*** L'ARQUITECTURA POPULAR I TRADICIONAL: Definició i criteris en la conservació dels cementiris marins de la Mediterrànea .-**

L'Ecologia Social es un conjunt d'intervencions en la vida humana, comprnent la cultura dels pobles i l'obra històrica-artística del patrimoni col·lectiu. Aquest patrimoni té un caire pluridisciplinari: arqueologia, etnologia, arquitectura, folklore...Entre el conjunt del patrimoni arquitectònic resalta l'obra popular autòctona, segons cada tradició nacional.

L'Arquitectura Popular i Tradicional es conservada i estudiada arreu del món. Alguns dels grups científics que fan recerques i inventari en diuen també "arquitectura vernàcula", "arquitectura autòctona"...Hi ha varians en el seu estudi: pedra seca, fusta, construccions més sòlides, edificis i construccions singulars...Podem considerar, que la pervivència de l'arquitectura romànica en edificis tardans és un cas específic de l'arquitectura tradicional religiosa d'arrels populars. Dins del món de l'Arquitectura Popular i Tradicional Mediterrànea, en tenim els cementiris religiosos i civils de la costa. En la Costa Brava empordanesa en tenim els casos del Cementiri de Port-lligat (Sant Nin i Sant Non), el Cementiri municipal del Port de la Selva, el Cementiri Marí de L'Escala...

En l'aspecte de la conservació d'aquests cementiris cal en primer lloc declarar-los monuments històric-artístics nacionals d'Arquitectura Popular. Després mantenir-los com a clos sagrat i lloc de recolliment, consolidant els nínxols amb els materials tradicionals de construcció i tenir-los ajardinats. El col blanc de la calç és la base estètica del conjunt. El cementiri marí de L'Escala, va ser salvat de la seva destrucció, després de la clausura municipal com a necròpolis, per part d'una Comissió de Defensa de l'Arquitectura Popular de L'Escala i el Centre d'Estudis Escalencs, amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Catalans. Però, després de tres anys de que la Generalitat declarés aquest Cementiri Marí, Monument Nacional, resta abandonat per part de les institucions (igualment que l'Alfolí escalenc que s'enruna per culpa de la deixadesa oficial i de l'expeculació privada).

*** EL CEMENTIRI MARI DE L'ESCALA: els criteris de consolidació del patrimoni nacional-popular i l'Arquitectura Tradicional.-**

El Cementiri Marí de L'Escala és un dels més significatius cementiris blancs de nínxols de la Mediterrànea. L'Institut d'Estudis Catalans i la Secretaria del Patrimoni de la Generalitat de Catalunya varen tenir en compte l'aspecte de l'Arquitectura Popular mediterrànea en el moment de ser declarat Monument Nacional Històric-Artístic, salvaguardant aquest Cementiri escalenc.

Aquest Monument va ser construït en la segona meitat del segle dinou, entre les vinyes de L'Escala i els estenedors de les xarxes dels mariners, a prop de la mar. El recinte sagrat de la necròpolis és de planta rectangular, amb una porta orientada al Nord-Oest que s'obria cap al Camí del Cementiri, ara un carrer. En la paret de Llevant hi ha la capella, amb una decoració de tradició "romànic-lombarda" en la seva façana. Els carrers de la necròpolis tenen els nínxols rematats amb triangles (signes tradicionals). L'obra és típica de la nostra Arquitectura Popular, amb un quar de cercle de tres panteons (entre romàntics i neo-clàssics) que tenen l'àrea Nord de davant de la capella.

L'existència des del segle XIX d'una comunitat important de l'església evangelista i també d'arrelades Lògies franc-massòniques del Gran Orient, va provocar que a l'angle Sud-Oest del Cementiri municipal s'hi aixequessin els ninxos dels que no es volien deixar enterrar pels ritus catòlics. Es un element històric fonamental en la visió global d'aquest cementiri que resumeix la Història local de dos segles.

Entre les restes de les famílies escalenques, cal fer esment de varis catalans universals (Caterina Albert "Victor Català, entre altres il·lustres escalencs). La planta rectangular del cementiri, té inscrita una creu llatina acabada en la capella (amb una mena de semi-cercle dels pateons que té l'eix en un panteon que té plantada una gran creu artística). Els braços de la creu en planta, són

dos carrers de jardineria, amb enterraments a terra dins els seus rectangles.

El cos de la creu és un allargat carrer que va fins a la porta de la capella.

En el moment de tractar els criteris de salvaguarda del Cementiri Marí, cal aplicar el concepte general que des de fa deu anys mantén la Coordinadora de Defensa del Patrimoni (agrupació de grups locals i comarcals de salvaguarda i recuperació del conjunt monumental del Nord-Est de Catalunya). El criteri establert és la neteja, accés i consolidació de cada monument, sense caure en la política de les restauracions magnes i multimilionaries que exclouent la immensa majoria del nostre patrimoni col·lectiu.

L'Ajuntament de L'Escala i el matrimoni d'arquitectes que han contractat per fer un projecte sobre el Cementiri Marí de L'Escala han optat per criteris totalment contraris als del moviment ciutadà de salvaguarda i consolidació patrimonial català. Els conceptes estètics dels esmentats arquitectes entren en contradicció amb el seu estudi sobre l'Arquitectura Popular, aplicant una estètica "post-moderna" i "consumista" al pla de "reconversió" del Monument per part de l'Ajuntament escalenc.

* DENUNCIA I CRIDA PER LA DEFENSA DE LA CONSERVACIÓ INTEGRAL DEL CONJUNT MONUMENTAL DEL CEMENTIRI MARÍ DE L'ESCALA: Oposició Total al projecte de "reconversió".

La cronològia dels fets es: any 1975, comença la campanya de salvaguarda del Cementiri Marí. Any 1976, constitució de la Comissió de Defensa de l'Arquitectura Popular de L'Escala (a la lluita per salvar el Cementiri s'hi uneix la salvaguarda de l'Alfolí). Any 1977, l'Associació de Veïns de L'Escala (actualment dissolta unilateralment per la Junta de PSOE-CiU) pren posició a favor de la conservació del Cementiri i l'Alfolí. L'actual alcalde de L'Escala (promotor de l'actual Projecte municipal de "reconversió i mutilació del Cementiri) participa en la campanya de salvaguarda, en el curs de la que coneix als arquitectes Cervera i Alonso (els que ara han fet el Projecte que impugnem), que estaven fent un llibre sobre l'Arquitectura Popular de les comarques gironines (on inclouent el Cementiri). Es fa una exposició sobre l'Arquitectura Popular de L'Escala, es recullen signatures a favor de la declaració de Monuments Històric-Artístics de l'Alfolí i el Cementiri. Anys 1978-1981, l'expedient de declaració queda arraconat a "Bellas Artes". Any 1982, gràcies a la transferència del Patrimoni Català a la Generalitat, el Centre d'Estudis Escalencs amb la valiosa ajuda de l'Institut d'Estudis Catalans conseqüeix que es declari Monument Històric-Artístic Nacional el Cementiri i també l'Alfolí (una propietat municipal i una altre de particular). Actualment l'Estat espanyol a tornat a donar a "Bellas Artes" el poder de declarar monuments, però els otorgats per la Generalitat de Catalunya són legals i vigents. L'Ajuntament de L'Escala ni en el "franquista" ni en el "democràtic" va signar cap paper per salvaguardar l'Alfolí ni el Cementiri Marí. Ara, el consistori d'unitat (PSC-PSOE-CiU-Entesa de l'Esquerra-Dretes), després de tres anys de la declaració de Monument Nacional, se'n recorda del Cementiri i acorda aprofitar-lo com a plaça en la seva part de Llevant, obrin dues portes en la capella i destruint el Cementiri Evangelista i Franc-maçó, per eixemplar el carrer del Cementiri, que ara en diu l'Ajuntament carrer Garbí. Aquesta proposta que malmena i "reconverteix" el Monument, és comunicada als esmentats arquitectes, el matrimoni Cervera-Alonso, que dibuixen i preparen l'actual Projecte que vol portar a cap l'Ajuntament.

CONSIDERACIONS: el projecte Cervera-Alonso no té res a veure amb l'avant-projecte informatiu que proposaven acertadament a l'any 1977, en els seus estudis sobre el Cementiri (la descripció general dels valors arquitectònics-populars va ser reproduïda en un llibret publicat per la Comissió de Defensa de l'Arquitectura Popular de L'Escala), en què únicament pla javen la neteja i consolidació del conjunt de la necròpolis. Aquest estiu, ni l'Ajuntament ni els esmentats arqui-

tectes contractats varen pendre contacte amb l'antiga Comissió de Defensa ni amb el CENTRE D'ESTUDIS ESCALENCs (Únicament es varen assabentar dels estudis previs per relacions accidentals i oficioses). El projecte es va tirar endavant fins el passat octubre, en que l'Alcalde, en Bruquera, el Conseller de Cultura, n'Armas i un dels arquitectes, en Cervera, varen comunicar per escrit (signat per l'Alcalde) es desig de col·laboració a persones enteses i vinculades al moviment de salvaguarda del Cementiri i l'Alfolí (la convocatori de la reunió fou a títol individual). A mitja reunió, en la Casa de la Vila, l'alcalde abandonà l'entrevista, tot donant excuses, davant de l'oposició dels convocats al projecte que l'arquitecte Cervera exposava. A partir d'aquí, es constituí una Comissió Cívica per la Salvaguarda del Cementiri Marí, disconforme amb el Projecte. Fins aquí la situació. Posicionament de l'Assemblea local de L'Escala d'ALTERNATIVA VERDA: després de redactar aquest informe, ha rebut el recolzament del conjunt de l'Organització i de la seva Taula permanent. L'alternativa ecologista social és de consolidar el Monument popular i oposar-se del tot al Projecte municipal.

ALTERNATIVA POPULAR: ús d'enterrament i lloc de recolliment (repòs, meditació, lectura i silenci) dels escalencs i consolidació del Monument (neteja, jardineria, consolidació dels ninxos i parets, vigilà municipal).

Des del primer dia, la campanya popular per la salvaguarda del Cementiri Marí escalenc tenia com a finalitat concreta de conservació de la necròpolis i el restabliment dels enterraments (inhumació i incineració), com a utilitat del Monument.

Les alternatives de consolidació són molt concretes i poc costoses: neteja, calç, arreglar els sostres dels ninxo arreglar els enrajolats dels carrers, jardineria (conservant l'actual dibuixat dels jardins abandonats), consolidar les parets i la capella, posar vigilància contra les "gamberrades" dels brètols. Tot Cementiri és un lloc sagrat, amb un recinte tancat, una ciutat dels difunts, un indret de recolliment, de reflexió, meditació entre la vida i la mort, adient per la lectura i la recerca del silenci. Aquesta és la concepció ancestral del cementiri. Considerem, deixant de banda les creences religioses d'uns i l'ateisme dels altres, que aquesta concepció sagrada i tradicional ha de restar viva en el cas del Cementiri Marí de L'Escala, és la seva definició mateixa, tant com recinte dels morts com monument popular.

*RESPONSABILITATS HISTÒRIQUES i ÈTICA: paper de la Generalitat en la salvaguarda del Monument Nacional-Popular i abús autoritari de l'Ajuntament escalenc.

Es dolorós haver de denunciar les evidències. Però davant les greus mutilacions que comporta l'actual Projecte de "reconversió" del Cementiri, ens veiem obligats a fer front a l'Ajuntament escalenc. Per això impugnem públicament el Projecte i demanem que la Generalitat faci ús dels seus atributs per salvaguardar la integritat del Monument Nacional-Popular. Esperem que el nostre combat opositor i el proper INFORME TECNIC ARQUITECTONIC ALTERNATIU faci reconsiderar els projectes de l'Ajuntament escalenc. També, tenim l'esperança de què els òrgans competents del Patrimoni (tant de la Generalitat com a tots els nivells) no deixin portar a cap l'esmentat projecte que impugnem obertament. L'ètica i la història no poden acceptar aquestes mutilacions i "reconversions" del Monument. La veu popular tampoc restarà callada.

*SENSE CLAUDICACIONS: lluitar per les evidències (la política cultural popular d'ALTERNATIVA VERDA).

ALTERNATIVA VERDA vol donar a conèixer la seva política de defensa de la cultura popular, com un element bàsic del nostre substrat eco-nacional. En aquest sentit la nostra política cultural es tradueix en la defensa de l'Arquitectura Popular i Tradicional i del conjunt del nostre patrimoni col·lectiu. Ara demostrem en el cas de l'Escala quina és la nostra acció política ecologista. La lluita per la salvaguarda del Cementiri Marí té un caire legal (impugnacions, diàleg, informes tècnics, denúncies públiques) i en cas de no veure satisfestes aquests reivindicacions evidents, tindràn llocs accions no-violentes de denúncia (cartells, encadenaments, manifestacions, mítings, assegudes públiques, vagues de fam...). Cal lluitar per les evidències. La salvaguarda del Cementiri és una evidència de la defensa del nostre patrimoni col·lectiu nacional.